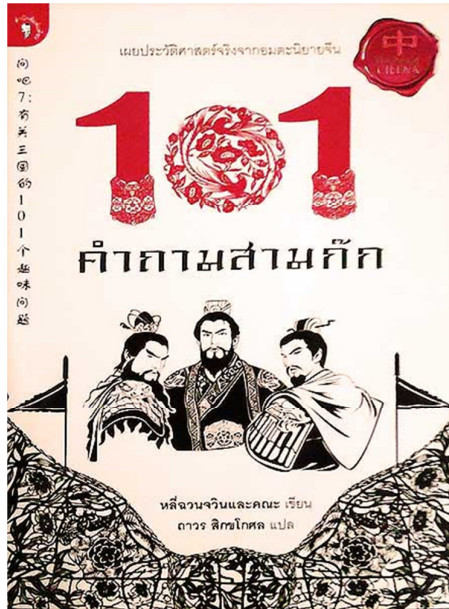

101 คำถามสามก๊ก: คำถามขยายความคิด ฟินิจสามก๊ก

ภักตร์พล แสงเงิน*

Phakphon Sangngern

หลี่จวนจวินและเฉิน เซียน.

2556. 101 คำถามสามก๊ก. แปลโดย ถาวร ลิกโขทศล.

กรุงเทพฯ: มติชน. 376 หน้า

สามก๊กเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของจีน ประมาณ พ.ศ. 763-823 ยามที่แผ่นดินจีนแบ่งออกเป็นสามก๊ก ขุนนางในราชวงศ์ฮั่นต่างพากันตั้งตนเป็นใหญ่เหนือดินแดนต่างๆ ทางฝั่งเหนือและภาคกลางมีใจตั้งตนเป็นใหญ่ เรียกว่า วูยก๊ก ทางฝั่งใต้มีขุนกวนตั้งตนเป็นใหญ่เรียกว่า ง่อก๊ก ทางด้านตะวันตกมีเล่าปี่ตั้งตนเป็นใหญ่ เรียกว่า จ๊กก๊ก คนไทยรับรู้เรื่องสามก๊กผ่านการแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช อำนวยการแปลโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เนื้อหาในเรื่องสามก๊กนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับพิชัยสงครามกลยุทธ์ที่ใช้ในการสู้รบ แพรวพราวไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม จนมีคำกล่าวติดปากของคนไทยว่า “อ่านสามก๊กสามจบคบไม่ได้” นับได้ว่าสามก๊กนั้นเป็นวรรณกรรมแปลจากจีนที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง

101 คำถามสามก๊ก (2556) เป็นผลงานของหลี่จวนจวินและเฉิน เซียน แปลโดย ถาวร ลิกโขทศล ในบางคำถามผู้แปลได้เทียบให้เห็นว่าตอนใดในหนังสือนี้ตรงกับนิยายสามก๊กจีนตอนใด สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ตอนใด อาทิ ในคำถามที่ 13 ทำไมเหล่าที่ปรึกษาจึงเห็นว่าม้าเต็กเลาของเล่าปี่ให้โทษแก่เจ้าของ ในนิยายสามก๊กฉบับภาษาจีน ตอนที่ 34 ตรงกับฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ตอนที่ 31 ผู้แปลสรุปความว่า เล่าปี่ได้ม้าเต็กเลาจากเตียวบูแล้วขี่กลับไปเมืองเก็งจิว เล่าเปียวเจ้าเมืองเก็งจิวชมว่ามันเป็นยอดอาชานไฉย เล่าปี่จึงยกให้เล่าเปียว เมื่อเล่าเปียวขี่ม้าเต็กเลากลับเมือง

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ติดต่ได้ที่ phakphon_sang@hotmail.com

เก็งอวดที่ปรึกษาจึงบอกว่า ม้าเด็กเลานี้ให้โทษแก่เจ้านาย โดยกล่าวว่า “ม้าตัวนี้ที่ริมจักขุทั้งสองข้าง นั้นเป็นร่องน้ำตา ที่ขวัญนั้นมีขนร้ายแซมอยู่ มีชื่อว่าม้าเด็กเลา ชี้แล้วให้โทษแก่เจ้าของ เตียวบูตาย เพราะมันนี้ นายท่านไม่ควรเอามานี้” (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 64) เป็นต้น

101 คำถามสามก๊ก มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำถามที่นำรู้เกี่ยวกับเรื่องสามก๊กไว้รอบด้าน ทุกคำถาม มีความรู้ต่อเนื่องเสริมความเข้าใจ ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับจีนวิทยา (Sinology) ด้านต่างๆ ในการแปลหนังสือนี้ยึดหลักชื่อตรงต่อต้นฉบับ แต่มีได้แปลตรงเท็จตามต้นฉบับ บางแห่งต้องแทรกเสริมเพื่อให้คนไทยอ่านเข้าใจง่าย ถ้ายาวก็แยกไว้ต่างหาก ส่วนมากจะรักษาสำนวนภาษาเดิมไว้ มีส่วนน้อยที่ต้องปรับให้เป็นภาษาไทยที่ดี ชื่อบุคคลและสถานที่ส่วนมากในเล่มนี้ใช้ตามสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) (ถาวร ลิกขโกศล (ผู้แปล), 2556: 16) คำถามที่ปรากฏใน 101 คำถามสามก๊กนั้น มีหลากหลายประเภทอีกทั้งผู้เขียนยังให้ความรู้ต่อเนื่องจากคำถามนั้น ในที่นี้สามารถจำแนกประเภทของคำถามทั้ง 101 คำถาม ได้ 4 ประเภทหลัก ดังนี้

ประเภทความเป็นมาของตัวละครในสามก๊ก อาทิ คำถามที่ 1 โจโฉแซ่โจจริงหรือ? ความรู้ต่อเนื่องคือ “ห้วนกวน” สมัยราชวงศ์ฮั่นหมายถึงชนที่ซึ่งถูกต้อนหรือ? เป็นต้น คำถามที่ 6 เล่าปี่เป็นพระเจ้าอาจริงหรือ? ความรู้ต่อเนื่องคือ ลูกของเล่าปี่สองคน ทำไมชื่อเล่าฮองของคนหนึ่ง เล่าเสียนของคนหนึ่ง คำถามที่ 25 ขงเบ้งได้ภรรยาอุปถัมภ์จริงหรือ? ความรู้ต่อเนื่อง คือ สี่ยอดหญิงอุปถัมภ์ในยุศเก๋าของจิ้นมีใครบ้าง? เป็นต้น

ประเภทวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของจีนโบราณ อาทิ คำถามที่ 10 ช่วงศึกกัวต๋อ ทำไมโจโฉจึงทำเปล้าออกมารับเขาฮิว? ความรู้ต่อเนื่องคือ เวลาสวมรองเท้าหรือถอดรองเท้าคนโบราณพิถีพิถันเรื่องอะไร? คำถามที่ 12 ทำไมโจโฉจึงตัดผมแทนตัดหัว? ความรู้ต่อเนื่อง เหตุใดจึงกล่าวว่าในสมัยโบราณคนโกนหัวคือนักโทษ? คำถามที่ 29 เมื่อบังทองพบเล่าปี่ ไยบังทองจึงประสานมือค้ำับ ไม่กราบคารวะ ความรู้ต่อเนื่องคือ เมื่อโจโฉไปเซ็นสรวงสุสานอ้วนเสี้ยวทำไมจึงไหวสองครั้ง? คำถามที่ 78 “หมานโส่ว” ที่ขงเบ้งคิดขึ้นคืออาหารชนิดใด? ความรู้ต่อเนื่อง คือ ทำไมแกงจืดผักกุนไชจึงเป็นอาหารอร่อยที่ปัญญาชนแดนเจียงหนันชื่นชมสูงสุด? เป็นต้น

ประเภทวิชาคุณลักษณะคนและสัตว์ อาทิ คำถามที่ 13 ทำไมเหล่าที่ปรึกษาจึงเห็นว่าม้าเด็กเลาของเล่าปี่ให้โทษแก่เจ้าของ ความรู้ต่อเนื่องคือ วิชาดูอาซาลักษณะในสมัยโบราณมีเนื้อหาอย่างไร? คำถามที่ 49 ทำไมประมุขยุคสามก๊กเลือกคนตามรูปลักษณ์ ความรู้ต่อเนื่องคือ ซุนกวนดาสีฟ้าหนวดสีม่วงจริงหรือ? เป็นต้น

ประเภทประวัติศาสตร์และกลอุบายในการสงคราม อาทิ คำถามที่ 28 ยุทธศาสตร์ที่หลงจง ขงเบ้งคิดขึ้นเป็นคนแรกหรือ? ความรู้ต่อเนื่องคือ จุดอ่อนร้ายแรงที่สุดของยุทธศาสตร์หลงจงคืออะไร? คำถามที่ 37 โจโฉพ่ายศึกเซ็กเพ็กเพราะถูกโจผีตีด้วยไฟจริงหรือ? ความรู้ต่อเนื่องคือ ทำไมเซ็กเพ็กจึงแยกเป็นเซ็กเพ็กบุนและเซ็กเพ็กบู้อำนาจที่ 43 วุยก๊ก จ๊กก๊ก ง่อก๊ก แคว้นใดมีพื้นที่ใหญ่ที่สุด? ความรู้ต่อเนื่องคือ ทำไมคำ “จิ้งโจว-เก๋ามณฑล” จึงหมายถึงประเทศจีน? คำถามที่ 47 ซุนกวนตั้งมั่นที่กังตั๋ง (เจียงตง) กังตั๋งหมายถึงที่ใด? ความรู้ต่อเนื่องคือ ทำไมกังตั๋ง (เจียงตง) จึงมีอีกชื่อหนึ่งว่ากังจ้อ (เจียงจิว)? เป็นต้น

เห็นได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับสามก๊กใน 101 คำถามสามก๊กนั้นมีความหลากหลาย ในที่นี้ขอ ยกตัวอย่างคำถามต่าง ๆ 3 คำถาม ซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านสามก๊ก อีกทั้งยังมีความรู้ต่อเนื่องที่สามารถอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามก๊กได้อย่างชัดเจน 3 คำถามนี้ คือ 1. ทำไมเหล่าที่ปรึกษา

จึงเห็นว่าม้าเด็กเลาของเล่าปี่ให้โทษแก่เจ้าของ 2. ยุทธศาสตร์ที่หลงจง ขงเบ้งคิดขึ้นเป็นคนแรกหรือ? และ 3. โจโฉพ่ายศึกเซ็กเพ็กเพราะถูกโจมตีด้วยไฟจริงหรือ? โดยเฉพาะ 2 คำถามสุดท้าย เป็นความรู้ที่จะทำให้ผู้อ่านสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) หรือผู้ที่ชมภาพยนตร์สามก๊ก ตอน โจโฉแตกทัพเรือ ซึ่งเป็นตอนที่ได้รับความนิยมเพราะมีกลยุทธ์หลากหลาย ครบรสชาติของวรรณคดี เกิดความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ทำไมเหล่าที่ปรึกษาจึงเห็นว่าม้าเด็กเลาของเล่าปี่ให้โทษแก่เจ้าของ

ภาพที่ 1 เล่าปี่และม้าเด็กเลา จากภาพยนตร์เรื่อง สามก๊ก พ.ศ.2537

ที่มา: สามก๊กวิกิตอกคอม (2558)

เป็นคำถามที่ 13 ใน 101 คำถามสามก๊ก ผู้เขียนกล่าวถึงเล่าปี่ได้ม้าเด็กเลาจากเตียวบูแล้วขี่กลับไปเมืองเกิงจิว เล่าเปียวเจ้าเมืองเกิงจิวชมว่านี่เป็นยอดอาชาในย เล่าปี่จึงยกให้เล่าเปียว เมื่อเล่าเปียวขี่ม้าเด็กเลากลับเมือง เกิงอวดที่ปรึกษาของเล่าเปียวจึงบอกว่า ม้าเด็กเลานี้ให้โทษแก่เจ้านาย โดยกล่าวว่า “ม้าตัวนี้ที่ริมจักษุทั้งสองข้างนั้นเป็นร่องน้ำตา ที่ขวัญนั้นมีขนร้ายแซมอยู่ มีชื่อม้าเด็กเลาชื่อแล้วให้โทษแก่เจ้าของ เตียวบูตายเพราะมัน นายท่านไม่ควรเอามาขี่” (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 64) ในประเด็นนี้จะขอกล่าวถึงตอนที่เล่าปี่ยกทัพไปเมืองซินเอี้ยในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ว่า ที่ปรึกษาของเล่าเปียวชื่อ อี้เจี๋ย บอกกับเล่าปี่ว่า ม้านี้ชื่อเด็กเลา ให้โทษแก่เจ้าของไม่ควรเอามาขี่ แต่เล่าปี่กลับตอบว่าข้อซึ่งดีแล้วร้ายนั้นก็ตามแต่บุญแลกรรมเรามีได้ถือ (เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 667) หรือตอนที่เล่าปี่พบซี้ซี (ปลอมเป็นตันฮอก) ซี้ซีหลงใจเล่าปี่โดยกล่าวกับเล่าปี่ว่า “หากท่านเกลียดผู้ใดก็ให้ม้าเด็กเลานี้กับเขาคนนั้นเพราะม้าเด็กเลานี้เป็นม้าที่ให้โทษแก่เจ้าของทำให้เล่าปี่โกรธมากและหาว่าซี้ซีเป็นคนไร้คุณธรรม” (เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 689)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ทั้งเกิงอวด อี้เจี๋ยและซี้ซีต่างเป็นผู้มีความรู้ในวิชาอาชาลักษณะ (วิชาดูม้า) ซึ่งเป็นศาสตร์ชั้นสูงหนึ่งของจีน ผู้เขียนกล่าวว่า เหตุการณ์การดูลักษณะม้าเด็กเลานี้ไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์จีนและแสดงทัศนะไว้ว่า น่าจะเป็นเพียงจินตนาการเชิงนิยายในลักษณะที่

เข้าข้างฝั่งเล่าปี นอกจากนี้เซวียนปิงซ่าน ยังได้อธิบายความรู้เกี่ยวกับวิชาการดูม้าน้ำว่า อยู่ในคัมภีร์ดูอาชาลักษณ์ของป้อเล่อว่า “ม้าหน้าผากขาวไปถึงปากจรดพื้นนี้มีชื่อว่าอวิ๋วเอี้ยน อีกชื่อว่าเต็กเลา บ่าวซึ่งจะตายในต่างถิ่น นายซึ่งต้องพลัดพรากจากที่อยู่ เป็นม้าร้ายแล” (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 65)

นอกจากนี้วิชาการดูม้าน้ำนั้น เซวียนปิงซ่านยังได้สอดแทรกความรู้ต่อเรื่องเกี่ยวกับวิชาการดูลักษณะม้ายี่หรือไม่ดีว่า สมัยโบราณนั้นมีวิชาอาชาลักษณ์ คือ วิชาการเลือกม้าซึ่งปรากฏในยุคนั้นที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างมาจากหนังสือจันกั๋วเซ่อ (พงศาวดารยุคนั้น) เล่ม 21 ว่า

มีแขกมาพบอ๋องแคว้นเจ้าแล้วถามว่า “ข้าพเจ้าได้ข่าวว่าท่านอ๋องส่งคนไปซื้อม้า ได้คนแล้วหรือ?”

อ๋องตอบว่า “ได้แล้ว”

“แล้วโยจงบัดนี้ยังไม่ส่งออกไป?”

อ๋องตอบว่า “ยังไม่ได้คนเชี่ยวชาญวิชาดูลักษณะม้า” (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 66)

กรณีที่เล่าปีตอบอ๋องเจี่ยว่า “ข้อซึ่งดีแลร้ายนั้นก็ตามแต่บุญแลกรรมเรามีได้ถือ” สามารถตีความได้ 2 ด้าน คือ 1. เล่าปีรู้วิชาอาชาลักษณ์และเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นไปตามการกระทำของตนเอง หรือ 2. เล่าปีไม่รู้วิชาอาชาลักษณ์ ในประเด็นนี้ อาจตั้งข้อสังเกตว่า หากมองในแง่ขยายสามก๊ก ม้าเต็กเลานี้ น่าจะถูกโฉลกกับเล่าปีมากกว่าเพราะม้าเต็กเลานี้เคยช่วยเล่าปีหนีภัยจากการปองร้ายของซัวมอ แม่ทัพของเล่าเปียว จนไปพบกับปราชญ์สุมาเต็กโซ และในตอนที่ยกทัพบุกเสฉวน เล่าปียกม้าเต็กเลาให้บังทองขี่ เมื่อบังทองนำทัพไป ถูกเหล่าทหารเสฉวนสังหารด้วยธนูจนสิ้นชีวิตที่เนินหงส์ร่วง ม้าเต็กเลานี้ น่าจะให้ผลร้ายมากกว่าดี ดังที่ปราชญ์ต่าง ๆ ได้ศึกษาตามวิชาอาชาลักษณ์นั่นเอง

ยุทธศาสตร์ที่หลงจง ขงเบ้งคิดขึ้นเป็นคนแรกหรือ?

ภาพที่ 2 ขงเบ้งบอกยุทธศาสตร์หลงจงแก่เล่าปี่ให้ยึดเกงจิวเป็นฐานที่มั่นในการสร้างอำนาจ

จากภาพยนตร์เรื่องสามก๊ก พ.ศ. 2537

ที่มา: สามก๊กวิกิพีเดียคอม (2558)

เป็นคำถามที่ 28 ใน 101 คำถามสามก๊ก ยุทธศาสตร์หลงจงเสนอโดยขงเบ้ง เมื่อรัชศกเจี้ยนอาน ปีที่ 12 (ค.ศ. 207) เป็นยุทธศาสตร์ที่ว่าด้วยการยึดครองดินแดนเกงจิว² ดินแดนสำคัญดินแดนหนึ่งในยุคสามก๊กที่ผู้ใดสามารถยึดครองได้จะสามารถรวบรวมแผ่นดินไว้เป็นหนึ่งเดียวเพราะทางด้านเหนือมีทางขึ้นสู่ภาคเหนือสามารถบุกตีเมืองลำหยงไปถึงเมืองลกเอียงได้ ทางใต้นั้นติดแม่น้ำและงอก๊ก การเดินทางทั้งรับและรุกนั้นถือว่าเป็นยอดแห่งชัยภูมิในการสงคราม ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเนื้อหาโดยสังเขปในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งกล่าวถึงการแย่งชิงเมืองเกงจิวว่า เดิมทีนั้นเกงจิวปกครองโดยเล่าเปียว ต่อมาเล่าเปียวตาย เล่าจ๋องผู้บุตรขึ้นครองแทน แต่ด้วยความเยาว์วัยของเล่าจ๋องและการสนับสนุนให้สวามีภักดีโจโฉของตระกูลซัว³ เก็งจิวจึงตกเป็นของโจโฉ ต่อมาไม่นานขงเบ้งใช้อุบายยึดเกงจิวได้ก่อนงอก๊ก แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เก็งจิวเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในสามก๊กซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์หลงจงอันโด่งดังที่ทำให้เล่าปี่ถึงกับโค้งคำนับให้กับขงเบ้งไว้ว่า

... เก็งจิว ด้านเหนือคুমแม่น้ำฮั่นกับแม่น้ำเหมียนสองสาย ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ตะวันออกเชื่อมต่อเมืองงอกุ่น และเมืองห้อยเซ ตะวันตกทะลุไปถึงปาและจ๊ก (เสฉวน) ทั้งสองเมือง เก็งจิวจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่นักการทหารต้องแย่งชิงกัน แต่เล่าเปียวไม่มีกำลังความสามารถที่จะปกครองได้ เป็นดินแดนที่สวรรค์ส่งมาช่วยท่านขุนพล (เล่าปี่) มณฑลเอ๊กจิวนั้นชัยภูมิตบับชั้น เข้าตียาก พื้นที่อุดมสมบูรณ์กว้างใหญ่ เป็นปัจจัยทาง

² เก็งจิวไม่ได้สำคัญเฉพาะในยุคสามก๊กเท่านั้น ในสมัยพระเจ้าฮั่นโกโจ (ฮั่นเกาจู) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ฮั่นก็ทรงใช้เป็นฐานที่มั่นเพื่อรวบรวมแผ่นดินจีนในอดีตมาแล้ว (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 120)

³ แม่ทัพของเล่าเปียว ชัวมอเป็นพี่ชายของชัวฮูหยิน ภรรยาของเล่าเปียว ชัวมอมิบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เล่าจ๋อง บุตรของเล่าเปียวสวามีภักดีโจโฉ ต่อมาชัวมอได้เข้ารับราชการกับโจโฉในตำแหน่งแม่ทัพเรือคู่กับเตียวอ้วน แต่ต่อมาถูกโจโฉสังหารด้วยอุบายของจิวอี้

ธรรมชาติที่ดีเยี่ยม องค์ปฐมอันโกโจ อาศัยถ้ำนี้เป็นที่มั่นจึงตั้งตัวเป็นกษัตริย์สำเร็จ... หากท่านยึดแก๊งจิวและเอ็กจิวสองมณฑลนี้ไว้ อาศัยชัยภูมิที่เข้าตียากตั้งมั่นอยู่ ผูกไมตรีกับชนชาติส่วนน้อยทางตะวันตกและใต้ จัดการปกครองภายในให้ดี หากสมภาวะการณ์ในแผ่นดินเปลี่ยนแปลง ค่อยให้แม่ทัพคนหนึ่งยกทัพออกจากแก๊งจิว ตีผ่านเมืองลำหยงไปถึงลกเอียง ส่วนตัวท่านขุนพลยกทัพออกจากเมืองเอ็กจิวเข้าตีฉินชาน จะมีราษฎรคนไหนกล้าไม่ยินดีต้อนรับท่าน หากเป็นดังแผนนี้ การปราบดาภิเษกก็จะสำเร็จ อำนาจของราชวงศ์ฮั่นก็จะกลับฟื้นคืนมา (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 119-121)

ผู้เขียนได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์หลงจงที่ขงเบ้งแนะนำแก่เล่าปี่ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทำให้แผ่นดินจีนแบ่งแยกออกเป็นสามก๊กอย่างชัดเจน⁴ ทว่ายุทธศาสตร์หลงจงนี้ ผู้เขียนกล่าวว่า ไม่ใช่ขงเบ้งที่คิดขึ้นเป็นคนแรก แต่มีคนเคยคิดขึ้นมาก่อนแล้วคือ โลซก เสนาบดีของง่อก๊กผู้ที่เป็นทั้งเพื่อน (ในยามสู้กับโจโฉ) และศัตรู (ในยามจะยึดแก๊งจิว) ตามสถานการณ์ โดยโลซกได้เสนอความเห็น “ยุทธศาสตร์สามขาเก้ากั้งตั้ง” ว่า

โจโฉอยู่ในฐานะผู้ควบคุมพระมหากษัตริย์อันได้เปรียบ ราชวงศ์ฮั่นไม่มีวันกลับฟื้นคืนสภาพเดิม อำนาจของโจโฉนั้นยังไม่สามารถล้มล้างได้ ความผันที่จะรวมแผ่นดินของขุนกวนก็ยังไม่อาจเป็นจริง ทางเลือกที่ดีที่สุดคือยึดครองกั้งตั้ง รอจังหวะเหมาะ ฉวยโอกาสที่โจโฉรุกรงใต้ไม่หยุด รีบตีชิงแก๊งจิวของเล่าเปียว หลังจากนั้นจึงค่อยตั้งตัวเป็นกษัตริย์ แล้วค่อยๆ รวมรวมแผ่นดินไปที่ละชั้น (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 119-121)

แผนการที่โลซกเสนอแก่ขุนกวนนี้เรียกว่า “แผนการบนตั้ง” ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่า โลซกเสนอก่อนยุทธศาสตร์หลงจงของขงเบ้งถึง 7 ปี แต่ผู้เขียนก็ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ทั้งโลซกและขงเบ้งนั้นต่างเข้าใจสถานการณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้เขียนเห็นว่า แผนการบนตั้งและยุทธศาสตร์หลงจงนั้นแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาและวิสัยทัศน์ทางการเมืองของขงเบ้งและโลซกที่มีเหมือนกัน นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนที่ร้ายแรงของยุทธศาสตร์หลงจง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จ๊กก๊กต้องล่มสลายไปก่อนก๊กอื่นๆ มีสามประการ กล่าวโดยสรุป (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 122-123) คือ

⁴เมื่อเล่าปี่ได้ขงเบ้งมาอยู่ด้วยจึงดำเนินการตามยุทธศาสตร์หลงจงที่ขงเบ้งแนะนำนี้ สุดท้ายเล่าปี่ก็ยึดครองแก๊งจิวได้สำเร็จ ต่อมาขงเบ้งให้กวนอูปกครองแก๊งจิว ส่วนเล่าปี่และขงเบ้งเดินทางทัพไปยึดฮันต๋งและเสฉวน เล่าปี่จึงตั้งตนเป็นเจ้าแห่งเสฉวนได้สำเร็จ จึงเกิดสถานการณ์สามก๊กขึ้นอย่างชัดเจน

โลซกเป็นผู้สนับสนุนคนสำคัญของฝ่งก๊กที่ประสงค์ให้เกิดพันธมิตรตระกูลซุนและเล่าเพื่อรับมือกับการรุกรานของโจโฉ จึงเกิดเหตุการณ์สำคัญในสามก๊ก คือ คี๊กเซ็กเพ็ก (คี๊กผาแดง) โลซกเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลในการเกลี้ยกล่อมให้ขุนกวนและจิวอี้ร่วมมือกับเล่าปี่รบกับโจโฉ เมื่อเสร็จศึกเซ็กเพ็กแล้ว โลซกเป็นบุคคลสำคัญอีกเช่นกันที่ขุนกวนและจิวอี้ใช้ให้ไปทวงเมืองแก๊งจิวอีกหลายครั้งหลายครา สุดท้ายลกซุนเสนอแผนให้ลิบองปลอมตัวเป็นพ่อค้ายึดเมืองแก๊งจิวได้สำเร็จในที่สุด ในนิยายสามก๊ก โลซกถือเป็นตัวละครที่ซื่อสัตย์มากที่สุดคนหนึ่ง จนมีคำกล่าวไว้ว่า “มีเพื่อนต้องเป็นเพื่อนแบบโลซก”

ประการที่หนึ่ง เก็งจิวและเอ็กจิวเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ แต่เล่าปี่มีวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ที่คับแคบ และกวนอูที่ตั้งตนเป็นปฏิปักษ์กับซุนกวน ซึ่งเป็นความเห็นต่างจากความคิดของขงเบ้งที่สั่งให้กวนอูเป็นมิตรกับซุนกวนสุดท้ายกวนอูจึงเสียเก็งจิวให้แก่ง่อก๊ก ต่อมาเล่าปี่คับแค้นใจ ยกทัพมาล้างแค้นให้กวนอูแต่กลับต้องพ่ายแพ้ให้แก่ลกซุนในศึกอิเหลียง แล้วต้องเสียชีวิตลงในที่สุด การสูญเสียเมืองเก็งจิวของจ๊กก๊กทำให้ฝืนของขงเบ้งในยุทธศาสตร์หลงจิงแทบจะสลายลงไปในทันที

ประการที่สอง ขงเบ้งหันมาใช้ยุทธศาสตร์บุกตีจ๊กก๊กซึ่งถือเป็นดาบสองคม แม้จะเป็นการป้องกันจ๊กก๊ก แต่ก็ทำให้สิ้นเปลืองพลังงานของกองทัพของจ๊กก๊กเป็นอย่างยิ่ง เศรษฐกิจจ๊กก๊กก็ถดถอยและอ่อนแอที่สุดในบรรดาสามก๊ก ถึงแม้จ๊กก๊กจะไม่กล้ำกรูราน แต่กองทัพจ๊กก๊กก็ไม่ได้แข็งแกร่งขึ้นแต่ประการใด

ประการที่สาม รอยร้าวที่เกิดขึ้นระหว่างจ๊กก๊กและง่อก๊กที่สำคัญ คือ ความบาดหมางระหว่างเล่าปี่และซุนกวน (เนื่องจากซุนกวนสังหารกวนอู) รอยร้าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พันธมิตรซุนและเล่าอ่อนแอลงอย่างชัดเจน จนสุดท้ายจ๊กก๊กล่มสลายเป็นก๊กแรกนั่นเอง

ผู้เขียนมีการกล่าวถึงความสำคัญของเมืองเก็งจิว ดินแดนสำคัญทางยุทธศาสตร์ของการแย่งชิงกันในเรื่องสามก๊กและยังแทรกความรู้ต่อเนื่องเรื่องจุดอ่อนของยุทธศาสตร์นี้ ในประเด็นนี้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ยุทธศาสตร์หลงจิงของขงเบ้งและยุทธศาสตร์สามขา ค้ำกั่งตั้งของโลซกนั้น ต่างมีลักษณะร่วมกันด้านการใช้กลยุทธ์ในการยึดดินแดนสำคัญ คือ เก็งจิว ไว้เป็นฐานที่มั่นในการสร้างอำนาจให้แก่ฝ่ายของตนเอง อย่างไรก็ตามจุดอ่อนสำคัญของยุทธศาสตร์หลงจิงช่วยให้ผู้อ่านสามก๊กเข้าใจอย่างชัดเจนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับเหตุการณ์กวนอูเสียเมืองเก็งจิว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการล่มสลายของจ๊กก๊ก

โจโจ่ฟ่ายตีกเซ็กเพ็กเพราะถูกโจมตีด้วยไฟจริงหรือ?

ภาพที่ 3 สามก๊ก ตอน โจโจ่แตกทัพเรือ จากภาพยนตร์เรื่อง สามก๊ก พ.ศ. 2551
ที่มา: ทีเอชดอททีวีพีเดียดอทไออาร์จี (2558)

เป็นคำถามที่ 37 ใน 101 คำถามสามก๊กสามก๊ก ตอน โจโจ่แตกทัพเรือนี้ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญตอนหนึ่งที่ทำให้ขยายสามก๊กดুমี่สี่สัน นับเป็นเหตุการณ์ในสามก๊กที่มีความสนุกสนานมากที่สุดตอนหนึ่ง กลยุทธ์ในการสงครามถูกนำมาใช้ในเหตุการณ์นี้อย่างเต็มเปี่ยม อาทิ ขงเบ้งยุยงให้จิวยี่และซุนกวนรบกับโจโจ่ ขงเบ้งยืมลูกเกาทัดตโจโจ่ จิวยี่ใช้อุบายเจ็บกายโดยใช้อุบายแม่ทัพง่อก๊กเป็นหนึ่งในอุบาย จิวยี่ซ่อนกลเจียวก้านให้ไปพบบังทอง สุดท้ายบังทองวางกลห้วงโซ่เหล็กแก่ทัพเรือโจโจ่ ขงเบ้งเรียกลมอาคเนย์ให้ทัพง่อก๊กและการใช้ไฟเผาทัพเรือ ซึ่งการใช้ไฟเผาทัพเรือนี้ ตามเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) นั้น ผู้ที่คิดอุบายนี้มีอยู่ 2 คน ด้วยกัน คือ ขงเบ้งและจิวยี่⁶ ผลสุดท้ายทัพเรือของโจโจ่ก็ต้องพินาศยับเยิน การที่ทัพเรือของโจโจ่แตกพ่ายไปด้วยไฟนั้น ในพงศาวดารสามก๊กจี ภาคอุยก๊ก บทประวัติโจโจ่ ไม่มีการกล่าวถึงการโจมตีด้วยไฟ แต่กล่าวว่าเกิดโรคระบาดขึ้น มีแพทย์ชาวจีนชื่อ หลีโหย่วซง เห็นว่า “โจโจ่ฟ่ายตีกเซ็กเพ็กเพราะโรคระบาด คือโรคพยาธิใบไม้ในเลือด” (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 147)

นับเป็นทัศนะหนึ่งเกี่ยวกับการพ่ายแพ้ของกองทัพเรือโจโจ่ที่ว่า กองทัพเกิดโรคพยาธิใบไม้ในเลือดระบาดหลี่ฉวนจวินและคณะ (2556: 147) กล่าวถึงโรคนี้ไว้ว่า

โรคพยาธิใบไม้ในเลือดมีในจีนมาแต่โบราณ โรคชานเฟิงกู่ ในตำราแพทย์ยุคโบราณและในหนังสืออู๋บึงหยวนไฮ่วลุ่น-วิเคราะห์วิจารณ์สาเหตุของสรรพโรค ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 7

⁶ ผู้เขียนแสดงหลักฐานตามบันทึกประวัติศาสตร์ไว้ในคำถามที่ 36 แท้จริงแล้วใครเป็นผู้คิดแผนโจมตีด้วยไฟในตีกเซ็กเพ็ก ว่า ผู้ที่ออกอุบายโจมตีทัพเรือโจโจ่ด้วยไฟนี้ ผู้ที่คิดอุบายได้คนแรก คือ อูยกาย ซุนพลง่อก๊ก 3 สมัย (ซุนเกี้ยนซุนเซ็กและซุนกวน) (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 144)

ล้วนมีบันทึกเรื่องโรคที่คล้ายกับโรคพยาธิใบไม้ในเลือด ศพผู้หญิงในสุสานหม่าหวางดูยซึ่งขุดพบเมื่อ ค.ศ. 1973 นักวิจัยพบพยาธิใบไม้ในเลือดที่ตับและผนังลำไส้ของเธอ เป็นหลักฐานว่าอย่างน้อยในยุคราชวงศ์ฮั่น ในย่านเมืองฉางชามีโรคนี้อยู่ จากการสอบค้นหลักฐานทางเอกสารแสดงชัดว่าพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับศึกเซ็กเพ็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมณฑลหูเป่ย์และหูหนันเป็นเขตที่โรคพยาธิใบไม้ในเลือดระบาดรุนแรง

นี่เป็นอีกหลักฐานซึ่งสนับสนุนความคิดเห็นที่ว่า ทัพเรือของโจโจนั้นต้องถอยกลับไปเนื่องมาจากเกิดโรคระบาด แต่ผู้เขียนได้ให้ทัศนะไว้ว่า ทฤษฎีนี้ยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนแน่นอนมากนัก เป็นเพียงการมุงมองทางการแพทย์เท่านั้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังให้ความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับ “เซ็กเพ็ก” ดินแดนประวัติศาสตร์ในสมรภูมิมิรบว่า แบ่งออกเป็นเซ็กเพ็กบุนและเซ็กเพ็กบู โดยอ้างการสืบค้นในทางประวัติศาสตร์พบว่า

สมรภูมิเซ็กเพ็ก ยุคสามก๊กอยู่ที่อำเภอผู่ฉี มณฑลหูเป่ย์ ในปัจจุบันไม่เกี่ยวข้องกับเซ็กเพ็ก เมืองหวงโจว มณฑลหูเป่ย์ ในบทกวีทวนรำลึกศึกเซ็กเพ็กของซูซือ⁷ แต่เนื่องจากเกียรติคุณทางอักษรศาสตร์ของซูซือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมฤทธิ์ภาพอันสูงส่งทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์บทนี้ ทำให้ผู้คนพูดต่อๆ ฟังต่อๆ กันไป และให้สมญาอันสูงส่งแก่สถานที่แห่งนี้ว่า “เซ็กเพ็กบุน” (เซ็กเพ็กทางอักษรศาสตร์) เป็นเหตุให้เซ็กเพ็กที่เมืองหวงโจวกับเซ็กเพ็กที่อำเภอผู่ฉี ซึ่งอยู่ในมณฑลหูเป่ย์ด้วยกันทั้งคู่ มีสมญาแยกกันว่า เซ็กเพ็กบุน (เซ็กเพ็กทางอักษรศาสตร์) กับเซ็กเพ็กบู (เซ็กเพ็กทางยุทธศาสตร์) เป็นตำนานอันงดงามอยู่ในวงการประวัติศาสตร์ (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 149-150)

ภาพที่ 4 ผาแดง (เซ็กเพ็ก) ริมฝั่งแม่น้ำแยงซี แดนยุทธภูมิสำคัญในสามก๊ก
ตอน โจโจแตกทัพเรือ
ที่มา: ออบอร์ดแดชทัวร์ดอทคอม (2558)

⁷ชื่อกวีผู้หนึ่งของจีน เป็นผู้แต่งกวีนิพนธ์เพลงฉือทำนองเนียนหนูเจียว บททวนรำลึกถึงเซ็กเพ็ก แต่งเมื่อถูกลดตำแหน่งไปเมืองหวงโจ ปีรัชศกหยวนเฟิง ปีที่ 2 (ค.ศ.1079) (หลี่ฉวนจวินและคณะ, 2556: 149)

ผู้เขียนมีการหาข้อมูลเกี่ยวเช็กเพ็กอย่างละเอียดและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก เช็กเพ็กเป็นสมรภูมิจึงสำคัญในการต่อสู้ระหว่างฝั้งเล่าปี่และซุนกวนร่วมมือกันต่อต้านโจโฉ ถึงแม้ว่าจะมีบันทึกทางประวัติศาสตร์จากฝั้งโจโฉว่า โจโฉไม่ได้พ่ายแพ้แต่เกิดโรคระบาดแล้วเลิกทัพกลับเมืองหลวงไป แต่ศึกเช็กเพ็กที่เกิดขึ้นในนิยายสามก๊กนั้นย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการสู้รบกันซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอุบายในการสู้รบ เป็นการประลองปัญญาครั้งสำคัญที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์สามก๊ก

จากตัวอย่างการวิจารณ์ทั้งสามคำถาม คือ ม้าเต็กเลาของเล่าปี่ ยุทธศาสตร์หลงจงของซงเบ้ง และความพ่ายแพ้ของโจโฉที่เช็กเพ็กนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนพยายามเชื่อมโยงนิยายสามก๊กกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือตำราโบราณ อาทิ วิชาดูอาชลาภในคัมภีร์จินโบราณ พื้นที่สำคัญในทางยุทธศาสตร์ คือ เกิงจิว ซึ่งมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าฮั่นโกโจ หรือหลักฐานทางการแพทย์ที่พบว่า บริเวณเช็กเพ็กในสมัยก่อนนั้นเคยพบโรคระบาดพยาธิใบไม้ เหตุผลเหล่านี้ล้วนเป็นการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการมองนิยายเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ผู้เขียนมีความตั้งใจจริงโดยการนำเสนอชุดความคิดผ่านการอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ในสามก๊กจึงทำให้เกิดความกระจ่างในคำตอบแก่ผู้ที่สนใจศึกษาสามก๊กอย่างจริงจัง อีกทั้งผู้แปลมีการเทียบระหว่างสามก๊กจีนและสามก๊กไทยทำให้สะดวกต่อการค้นหาตัวบทสำหรับผู้สนใจศึกษาเบื้องต้นต่อไปซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ส่วนด้านการแปลนั้น ผู้แปลสามารถแปลได้อย่างออกรสออกชาติตรงประเด็น สื่อความได้ชัดเจน เมื่ออ่านแล้วไม่ได้รู้สึกว่าเป็นการอ่านประวัติศาสตร์แต่ประการใด ตัวอย่างจากความรู้ต่อเนื่องในคำถามที่ 47 ซุนกวนตั้งมั่นที่ก้งตั้ง (เจียงตง) ก้งตั้งหมายถึงที่ใด? ว่า

ในนิยายสามก๊กจีนตอนที่ 45 กล่าวถึงเจียวก้าน (เจียงก้าน) อาสาใช้ลันเพียงสามนิ้วมือมาเกลี้ยกล่อมจิวอี้ให้สวามีภักดีต่อโจโฉ เขาพูดกับโจโฉว่า “ท่านอัศวมหาเสนาบดีจงวางใจข้าพเจ้าไปถึงก้งจ้อแล้วต้องสำเร็จแน่นอน” เจียวก้านพูดกับโจโฉโดยเรียกก้งตั้งเป็นก้งจ้อ เพราะโจโฉเป็นคนภาคเหนือ ย่อมเห็นก้งตั้งอยู่ฝั้งซ้ายมือของแม่น้ำแยงซี การเรียกชื่อนี้ของคนภาคเหนือสืบทอดกันต่อมา ดังในพงศาวดารจีนซู (ราชวงศ์จีน) เล่ม 67 ประวัติเวินเฉียวมีข้อความว่า “เมืองหลวงทั้งสองแตกราชอาณาจักรสิ้นการเช่นสรวงพระเทพบิดร พระเจ้าจิ้นหยวนตี้เริ่มมาตั้งมั่นที่แดนก้งจ้อ (เจียงจิว)...”(หลี่ฉวนจวินและคณะ. 2556: 182)

อีกทั้งยังทำให้เข้าใจเนื้อหา เรื่องราว และเหตุผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสามก๊กมากยิ่งขึ้น ดังนั้น 101 คำถามสามก๊ก เล่มนี้จะทำให้ผู้ที่มีความชื่นชอบในสามก๊กได้เข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสามก๊กเพิ่มขึ้น และจะเป็นแนวทางการวรรณกรรมที่จะช่วยให้มองบางสิ่งที่ถูกซ่อนไว้ในสามก๊กเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). 2554. **สามก๊ก ส่วนหน้าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ที่เอชดอทวิกิพีเดียดอทไออาร์จี. 2558. **สามก๊ก_โจโฉแตกทัพเรือ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/สามก๊ก_โจโฉแตกทัพเรือ. [วันที่เข้าถึง 22 มิถุนายน 2558].
- สามก๊กวิกิไดคอตคอม. 2558. **ม้าเต็กเลา**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.samkokwiki.com/ม้าเต็กเลา.html>. [วันที่เข้าถึง 21 มิถุนายน 2558].
- สามก๊กวิกิไดคอตคอม. 2558. **ยุทธศาสตร์หลงจง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.samkokwiki.com/ยุทธศาสตร์หลงจง.html>. [วันที่เข้าถึง 21 มิถุนายน 2558].
- หลี่ฉวนจวินและคณะ เขียน. 2556. **101 คำถามสามก๊ก**. แปลโดย ถาวร สิกขโกศล. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อบอร์ดแดชบอร์ดดอทคอม. 2558. **ผาแดง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.abroad-tour.com/china/wuhan/red_cliffs.html. [วันที่เข้าถึง 22 มิถุนายน 2558].